

ע"פ 778/14 - פלוני נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פלייליים

ע"פ 778/14

לפני: כבוד השופטת א' חיות
כבוד השופט י' עמית
כבוד השופט נ' סולברג

המערער: פלוני

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי לנוער
בבאר שבע בשבתו כבית משפט לנוער מיום
22.12.2013 בת.פ. 4835-12-12 שניתן על ידי כבוד
השופטת ט' חיימוביץ

תאריך הישיבה: ג' באב התשע"ד 30.7.2014

בשם המערער: עו"ד אורי דייגי

בשם המשיבה: עו"ד מורן פולמן
בשם שירות המבחן לנוער: גב' שלומית מרדר

פסק-דין

ערעור על חומרת עונש המאסר שגזר ביום 22.12.2013 בית המשפט המחוזי בבאר שבע בשבתו כבית משפט לנוער (כבוד השופטת ט' חיימוביץ) על המערער.

1. המערער, יליד 1995, הודה ביום 12.5.2013 במסגרת הסדר טיעון בגרימת חבלה חמורה בנסיבות מחמירות, בהחזקת סכין שלא כדין ובשיבוש מהלכי משפט. הסדר הטיעון לא כלל הסכמה לעניין העונש. בעקבות ההודאה, קבע בית המשפט כי המערער, שהיה קטין בעת ביצוע העבירות, ביצע את העבירות שיוחסו לו אך באותו שלב נמנע מלהרשיעו. עובדות כתב האישום המתוקן שבהן הודה המערער הן אלה: המערער התחייב לפרוע למתלונן חוב בסך 300 ש"ח שחב לו אדם אחר, אך לא עשה כן. ביום 25.11.2012 הגיע המערער לקיוסק בנתיבות על פי דרישת המתלונן, לצורך בירור בעניין תשלום החוב. המערער חשש מן המתלונן ולכן נשא עמו סכין בבואו אל המפגש. הוא נכנס עם המתלונן למיגונית הסמוכה לקיוסק ולאחר דין ודברים ביניהם שלח המתלונן את ידו אל הכיס והמערער, אשר חשב כי המתלונן מתכוון לתקפו, שלף את הסכין אותה נשא, דקר את המתלונן דקירה אחת במפשעה ונמלט מן המקום כשהוא מותיר את המתלונן פצוע ומדמם. במהלך מנוסתו אף נכנס המערער אל הקיוסק וביקש מאחר להעלים את הסכין. בעקבות הדקירה הובהל המתלונן לבית החולים כשהוא סובל מדימום מאסיבי ומקשיי נשימה בהיותו שרוי במצב של שוק המורגי. הוא נזקק למנות דם ולתפירת הפצע.

2. שירות המבחן לנוער אליו הופנה המערער לאחר הודאתו בעובדות שפורטו, נמנע מהמלצה טיפולית בעניינו בציינו כי אף שנבנתה עבור המערער תכנית טיפול שכללה שיחות פרטניות וכן שיחות במסגרת קבוצתית, המערער הפסיק לשתף פעולה והתהליך הטיפולי הופסק. עוד צויין בתסקיר שירות המבחן כי בין לבין נפתחו נגד המערער תשעה תיקי מב"ד כבגיר והוא אף נעצר פעמיים. אשר לאירוע נושא הערעור ציין שירות המבחן כי המערער לקח אמנם אחריות על מעשיו ואף התנצל בפני המתלונן, אולם התרשמותו של שירות המבחן הייתה כי המערער אמביוולנטי ביחסו לעבירות שביצע והוא עדיין סבור כי לא הייתה לו ברירה אלא לבצען. שירות המבחן הוסיף וציין כי יש למערער פוטנציאל להפיק תועלת מהליך טיפולי, אך נוכח תפיסת עולמו הנוקשה והעובדה שהוא רואה עצמו כקורבן הוא שב ומכניס עצמו למצבי סיכון ואינו מגלה מוכנות לטיפול. לפיכך הגיע שירות המבחן למסקנה כי לא בשלו התנאים שיאפשרו למערער להפיק תועלת מהליך טיפולי והמליץ על עונש מרתיע שימנע הישנות התנהגות עבריינית מצידו בעתיד.

3. עם קבלת תסקירו של שירות המבחן קיים בית המשפט קמא דיון נוסף בעניינו של המערער וביום 22.12.2013 הרשיע אותו בביצוע העבירות בציינו כי נוכח חומרתה של עבירת האלימות שביצע לא ניתן להסתפק בענישתו ללא הרשעה. עוד הדגיש בית המשפט את הצורך להיאבק בעבירות מסוג זה שביצע המערער ולהענישן בחומרה וגזר עליו שנים עשר חודשי מאסר בניכוי ימי מעצרו וכן עשרה חודשי מאסר על תנאי שלא יעבור בתוך שלוש שנים מיום שחרורו עבירה מן העבירות בהן הורשע או כל עבירת אלימות אחרת מסוג פשע. בית המשפט ציין בגזר הדין כי פציעתו המשמעותית של המתלונן ושיבוש מהלכי החקירה על ידי המערער מוסיפות נופך של חומרה למעשה הדקירה ועוד ציין לחובת המערער כי ביצע את העבירות בהיותו כבן 17.5 - על סף הבגירות - וכי העובדה שמסלול השיקום הגיע למבוי סתום יוצרת סיכון משמעותי לביצוע עבירות על ידו בעתיד. עם זאת שקל בית המשפט לקולה את עברו הנקי של המערער וכן את העובדה שביצע את העבירה מתוך חשש כי המתלונן, שהינו בגיר ועבריין, יתקוף אותו.

4. בערעור שלפנינו טוען המערער כי בגזרו את הדין לא נתן בית המשפט קמא משקל ראוי לשיקולים לקולה ולחשיבות שבשילובו בהליך טיפולי. המערער מצוין כי חרף גילו הצעיר נסיבות חיו הינן סבוכות וקשות, וכי על אף

הקשיים הרבים עמם התמודד לא הסתבך בפלילים עד לאירוע מושא ערעור זה (בשונה משני אחיו השוהים היום בבתי סוהר). עוד טוען המערער כי חוסר שיתוף הפעולה מצידו עם ההליך הטיפולי נבע ממשבר בינו ובין בת זוגו לקראת לידת בנם המשותף לאחר שבאותה התקופה, כך טוען המערער, נמנע ממנו לראות את בנו שזה עתה נולד והוא לא היה פנוי רגשית להתמיד בטיפולים שהוצעו לו על ידי שירות המבחן. המערער מציין כי המשבר המשפחתי שפקד אותו חלף, כי הוא עתיד להתחתן בחודשים הקרובים, כי הוא עובד בעבודה קבועה וכי עתה הוא חש פנוי רגשית לקבל סיוע לטיפול בבעיותיו. עוד מציין המערער כי חלומו הוא להתגייס לשירות קרבי בצה"ל וכי כניסתו למאסר תקטין באופן משמעותי את הסיכוי לכך. המערער מוסיף וטוען כי בית המשפט קמא לא איזן נכונה בין שיקולי השיקום לשיקולי ההרתעה וכי בהינתן העובדה שביצע את המעשים בהיותו קטין, היה על בית המשפט ליתן את הבכורה לשיקול השיקומי. עוד טוען המערער כי שירות המבחן ייחס משקל רב מדי לתשעה התיקים הנוספים שנפתחו נגדו וכי שישה מהם נסגרו בינתיים. המערער מדגיש בערעורו כי הוא מעוניין לשקם את חייו וכי ככל שלא יוטל עליו עונש מאסר יוכל לבנות את משפחתו, להתגייס לצבא ולהשאיר מאחור את החברה השולית אליה חבר בנעוריו.

5. המדינה טוענת מצידה כי יש לדחות את הערעור נוכח חומרת העבירות שביצע המערער ונוכח חוסר שיתוף הפעולה שהפגין אל מול הנסיונות לשלבו בהליך שיקומי. המדינה מדגישה כי המערער בחר להגיע למקום האירוע כשהוא מצוייד בסכין, כי בחר לפתור את הסכסוך עם המתלונן בדרכים אלימות וכי לבסוף אף שלח אדם אחר על מנת להעלים את הסכין בה דקר את המתלונן. עוד טוענת המדינה כי לאורך ההליך המשפטי דן הוגשו מטעם שירות המבחן בעניינו של המערער לא פחות משלושה תסקירים ובכולם לא בא שירות המבחן בהמלצה טיפולית. עוד נטען כי צדק בית המשפט קמא בקובעו כי ההליך השיקומי הגיע למבוי סתום וכי המערער לא התמיד בקשר עם שירות המבחן למרות פניות חוזרות אליו. המדינה מוסיפה ומציינת כי נגד המערער הוגש בינתיים כתב אישום נוסף המאגד שני תיקים שנפתחו נגדו בגין עבירות איומים, העלבת עובד ציבור וכן גניבה והתפרצות, אשר, על פי הנטען, בוצעו בעוד התיק הנוכחי תלוי ועומד.

6. לקראת הדיון בערעור הגיש שירות המבחן לנוער שני תסקירים בעניינו של המערער. האחד - לקראת דיון בערעור שנקבע ליום 12.5.2014 אך נדחה בשל אי התייצבות המערער והשני - תסקיר עדכני לקראת הדיון שהתקיים בערעור ביום 30.7.2014. בשני התסקירים הללו עמד שירות המבחן על הקושי של המערער להכיר בצרכיו הטיפוליים, הן לעניין השליטה בכעסים והן לעניין השימוש בחומרים משני תודעה. נוכח קושי זה, כך צוין בתסקירים, מתקשה המערער להיעזר בגורמי טיפול. הוא הודף הצעות טיפוליות שונות המותאמות לו ולצרכיו, אינו נענה לניסיונות של שירות המבחן לתאם פגישה עימו ובוחר שלא ליצור קשר עם שירות המבחן ולא להגיע לשיחות. המערער אף לא התמיד בתוכנית הטיפולית שנבנתה עבורו. בתסקיר השני ציין שירות המבחן כי קיים שתי שיחות טלפוניות עם המערער טרם הדיון הנדחה וכי במפגש עמו ועם אמו מיום 5.5.2014, הפגין המערער פאסיביות וחוסר פניות רגשית לביצוע הליך טיפולי. כמו כן צוין כי נכון לעת הזו אין לו קשר רציף עם בת זוגו והוא עדיין מתלבט בשאלת אבהותו ומתקשה לבדוק את הנושא. בשל כל הטעמים הללו נותרה המלצתו השלילית של שירות המבחן בעינה.

למען שלמות התמונה אציין כי במהלך הדיון בערעור ולאחר שנשלמו טענות עורכי-הדין ביקש המערער את רשות הדיבור וטען כי הוא לוקח אחריות על המעשים שביצע, כי הוא מעוניין להשתלב בהליך שיקומי וכי בשיחתו האחרונה עם קצינת המבחן לא עלה נושא השיקום. בעקבות דבריו אלה הצענו כי הגב' שלומית מרדר, קצינת שירות המבחן לנוער שנכחה באולם, תקיים שיחה נוספת עם המערער אך גם לאחר שיחה זו הודיעה הגב' מרדר כי שירות המבחן אינו רואה מקום לשנות מהמלצתו המבוססת, בין היתר, על התרשמות ארוכת טווח מן המערער.

7. דין הערעור להידחות. אכן, בעת גזירת עונשו של קטין נושא השיקול השיקומי משקל נכבד ולא בנקל יגזור בית המשפט עונש מאסר על קטין (ע"פ 49/09 מדינת ישראל נגד פלוני, פסקה 7-8 (8.3.2009) (להלן: עניין פלוני); ע"פ 8277/10 פלוני נ' מדינת ישראל פסקה 41 (28.2.2011) (להלן: עניין פלוני 2011)). עם זאת, כבר נפסק לא אחת כי האינטרס לשיקומם של קטינים אינו מקנה להם חסינות מפני נשיאה בתוצאות מעשיהם ולעולם יש לאזן את שיקולי השיקום בעניינם אל מול אינטרסים ועקרונות חשובים אחרים שלהגשמתם חותרת הענישה הפלילית ובהם הגמול וההרתעה (עניין פלוני 2011, פסקה 42). לצורך מלאכת איזון זו יש צורך להידרש בין היתר לטיב העבירה, לנסיבותיה, למידת חומרתה ולתדירותה בחברה בכלל (ע"פ 5048/09 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 5 (14.2.2010)). במקרה דנן, נראה כי בית המשפט קמא איזן נכונה בין מכלול השיקולים הצריכים לעניין וגזר על המערער עונש ההולם את חומרת מעשיו כמי שהצטייד בסכין, דקר את המתלונן וגרם לו לדימום מאסיבי שהצריך טיפול רפואי. מאידך גיסא הביא בית המשפט קמא בחשבון את גילו הצעיר של המערער, את עברו הפלילי הנקי בעת ביצוע המעשים ואת חששו כי המתלונן מתכוון לתוקפו.

על הצורך להוקיע ולהרתיע את המשתמשים בסכין כאמצעי לפתרון סכסוכים עמד בית משפט זה בציינו:

קיים אינטרס ציבורי מובהק וחד משמעי בהרתעת היחיד והרתעת הרבים מפני נקיטה בדרך של כוח ואלימות ליישוב מחלוקות וסכסוכים תוך שימוש בנשק קר. המסר שצריך לצאת מבית משפט זה הוא שחברה מתוקנת אינה יכולה להשלים עם שימוש בסכין לשם פתרון מחלוקות וסכסוכים (ע"פ 3573/08 עוואדרה נ' מדינת ישראל, פסקה 45 (13.4.2010) וראו גם ע"פ 302/04 ארונב נ' מדינת ישראל, פסקה ו' (25.5.2005); ע"פ 4618/12 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 11 (29.7.2012)).

זאת ועוד - המערער נמלט ממקום האירוע, הותיר את המתלונן פצוע ומדמם ואם לא די בכך פעל להעלמת ראיות ולשיבוש מהלכי חקירה ובצדק ציין בית המשפט קמא כי בכך יש כדי להעצים את חומרת מעשיו.

8. אשר לשיקולי השיקום. אכן "דרך המלך" הינה לקדם ככל הניתן הליך טיפולי בעניינם של קטינים ואולם, במקרה דנן נראה כי אף ששירות המבחן לא חסך מאמצים בנסיון לרתום את המערער להליך טיפולי הדבר לא צלח בשל חוסר היענות מצידו. המערער אמנם ציין בפניו כי הוא מעוניין להשתלב בהליך שיקומי, אך למרבה הצער לא זו התרשמותו של שירות המבחן אשר בנה עבורו תוכנית טיפולית וניסה שוב ושוב לשלבו בה - ללא הועיל. בנסיבות אלו, ובהיעדר המלצה טיפולית כלשהיא מטעם שירות המבחן, בדיון קבע בית המשפט קמא כי המסלול הטיפולי נקלע למבוי סתום ולא ניתן להמשיך בו.

בשל כל הטעמים שנמנו לעיל, אציע לחברי לדחות את הערעור.

ש ו פ ט ת

השופט י' עמית:

עמוד 4

אני מסכים.

שופט

השופט נ' סולברג:

אני מסכים.

שופט

הוחלט כאמור בפסק דינה של השופטת א' חיות.

המערער יתייבב לריצוי עונשו ביום 17.8.2014, לא יאוחר מהשעה 10:00 בימ"ר דקל או על פי החלטת שב"ס כשבידו תעודת זהות או דרכון. על המערער לתאם את הכניסה למאסר כולל האפשרות למיין מוקדם עם ענף אבחון ומיין בשב"ס בטלפונים 08-9787377 או 08-9787336.

ניתן היום, י' באב התשע"ד (6.8.2014).

שופט

שופט

שופטת